

SISAVCI

OPORAVILIŠTE
ZA DIVLJE ŽIVOTINJE

ZOO
Zagreb

Projekt:
**OPORAVILIŠTE ZA DIVLJE ŽIVOTINJE -
MODERNIZACIJA ZOOLOŠKOG VRTA GRADA ZAGREBA
III FAZA**

**Projekt je sufinancirala
Europska unija iz
Kohezijskog fonda.**

Projekt je sufinancirala Europska unija iz Kohezijskog fonda.
Više informacija o EU fondovima na: www.strukturnifondovi.hr

Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost
Ustanove Zoološki vrt Grada Zagreba.

Ustanova Zoološki vrt Grada Zagreba
Fakultetsko dobro 1
00 385 1 2302 198
www.zoo.hr

Sadržaj

- 4 Etika i dobrobit životinja**
- 8 Sisavci u našoj zemlji**
- 10 5 koraka u pomoći divljim životinjama na siguran način**
- 12 Pronašao sam mladunče, što sad?**
- 14 Najčešće bolesti i ozljede**
- 16 Voluharice, krtice i rovke**
- 20 Mali glodavci: vjeverice, zečevi, puhovi, štakori i miševi**
- 26 Ježevi**
- 32 Šišmiši**
- 36 Male zvijeri: kune, lasice, jazavci**
- 40 Srednje velike zvijeri: lisice i divlje mačke**
- 44 Dabrovi i vidre**
- 48 Parnoprstaši: srne, jeleni i divlje svinje**
- 54 Velike zvijeri: ris, vuk i medvjed**
- 60 Prilog – Sisavci u Republici Hrvatskoj**

OPORAVILIŠTE ZA DIVLJE ŽIVOTINJE

Dobrodošli u naš vodič za spašavanje i rehabilitaciju ozlijeđenih divljih sisavaca. U Oporavilištu za divlje životinje Ustanove Zoološki vrt Grada Zagreba (u daljnjem tekstu Oporavilište) posvećeni smo očuvanju i zaštiti ovih veličanstvenih stvorenja. Ova će vas knjižica opremiti znanjem i alatima, kako biste mogli promijeniti njihov život.

Što je oporavilište za divlje životinje?

Oporavilište za divlje životinje je prostor u kojem privremeno ili trajno borave jedinke strogo zaštićenih zavičajnih vrsta životinja koje su nađene u

prirodi iscrpljene, bolesne, ozlijeđene, ranjene ili otrovane, **u svrhu liječenja i oporavka** radi povratka u prirodu ili u svrhu repopulacije i/ili reintrodukcije, te u kojem privremeno borave zaplijenjene ili oduzete strogo zaštićene životinje, kao i životinje divljih vrsta zaplijenjene u skladu s posebnim propisom koji regulira prekogranični promet i trgovinu divljim vrstama, odnosno životinje preuzete na temelju posebnog propisa kojim se uređuje sprječavanje unošenja i širenja stranih te invazivnih stranih vrsta i upravljanje njima, a koje je ovlastilo Ministarstvo u skladu sa člankom 67. stavkom 4. Zakona o zaštiti prirode.

Tko je u Hrvatskoj zadužen za oporavak strogo zaštićenih divljih životinja?

Aquarium Pula d.o.o., Ulica Verudella 33, 52100 Pula

AWAP – Udruga za zaštitu divljih životinja, Siget 6, 10000 Zagreb

Javna ustanova Nacionalni park Brijuni, Brionska 10, 52212 Fažana

Javna ustanova Priroda, Grivica 4, 51000 Rijeka

Morski obrazovni centar Pula, Negrijeva 10, 52100 Pula

Plavi svijet – Institut za istraživanje i zaštitu mora, Kaštel 24, 51551 Veli Lošinj

Udruga Sokolarski centar, Škugori Južni 47a, 22000 Šibenik

Udruga za zaštitu životinja Ruščica, Rušičkih žrtava 51, 35208 Ruščica

Unikom d.o.o. za komunalno gospodarstvo – Radna jedinica zoološki vrt, Ružina 11/A, 31000 Osijek

Ustanova Zoološki vrt Grada Zagreba, Fakultetsko dobro 1, 10000 Zagreb

Veterinarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Ulica Vjekoslava Heinzela 55, 10000 Zagreb.

It will owl be good

OPORAVILIŠTE
ZA DIVLJE ŽIVOTINJE

ZOO
Zagreb

OPORAVILIŠTE
ZA DIVLJE ŽIVOTINJE

ZOOLOŠKOG VRTA GRADA ZAGREBA

01 2008 354

Građani igraju važnu ulogu u oporavku divljih životinja jer pravovremenim kontaktiranjem institucije koja obavlja poslove oporavka divljih vrsta doprinose dobrobiti pronađene ozlijeđene životinje. Ponekad prva pomoć koju nalaznik pruži životinji za nju znači život. Međutim, važno je napomenuti da sve strogo zaštićene vrste životinja, pa tako i sve strogo zaštićene sisavce (Pravilnik o strogo zaštićenim vrstama NN144/13) oporavljaju samo stručne osobe u ovlaštenim institucijama. Osim toga, pojedine vrste oporavljaju isključivo obučene osobe u ovlaštenim institucijama zbog

- 🐾 specijalne hrane
- 🐾 specifičnog načina rukovanja i hranjenja
- 🐾 specijalnih uvjeta držanja

Ako ste pronašli ranjenu životinju, nazovite broj telefona 01/2008-354, svaki dan između 8 i 19 sati. Ako ste ranjenu životinju pronašli izvan tog vremena, nazovite Centar 112 koji će vas spojiti s dežurnom službom.

ETIKA I DOBROBIT ŽIVOTINJA

Održavanje ravnoteže i zdravlja ekosustava ključno je za svaku vrstu. Nažalost, ljudske aktivnosti kao što su uništavanje staništa, onečišćenje i klimatske promjene često imaju negativan utjecaj na populacije divljih vrsta. Stoga je rehabilitacija divljih životinja sve važnija jer služi kao veza između ozlijeđenih jedinki i njihovog konačnog povratka u prirodu, pridonoseći tako očuvanju bioraznolikosti. U ovom priručniku saznat ćete kako pomoći divljim vrstama sisavaca u nevolji – koga kontaktirati i što poduzeti da bi životinja imala najveće šanse za preživljavanje.

Ovo vrijedi znati...

Prilikom pronalaska ozlijeđene, bolesne i iscrpljene životinje koja pripada strogo zaštićenoj vrsti, potrebno je **kontaktirati najbliže oporavilište** koje zbrinjava tu kategoriju životinja. Kad nalaznik nije siguran u kakvom je stanju životinja te postoji li potreba za spašavanjem, potrebno je potražiti smjernice od lokalnih tijela nadležnih za zaštitu divljih životinja ili od oporavilišta.

Iznimno je važno pružiti **detaljne i točne informacije** prilikom prijavljivanja, kao što su točna lokacija životinje, ponašanje i sve vidljive ozljede.

U slučaju pronalaska ranjene ili otrovane životinje, ako postoji sumnja na počinjenje kaznenog djela nad tom životinjom (propucana životinja, simptomi trovanja i sl.), treba odmah kontaktirati **nadležnu policijsku postaju**.

Svaki slučaj **uginule strogo zaštićene** životinje treba putem obrasca za dojavu, dostupnog na web-adresi: **<https://survey123.arcgis.com/share/894e91f99c3540038be13baf979ed800>**, telefonski (01/5502 900) ili putem poruke e-pošte: zavod@mingor.hr prijaviti Ministarstvu gospodarstva i održivog razvoja, Zavodu za zaštitu okoliša i prirode.

Kontakt službenika za koordinaciju poslova oporavilišta za divlje životinje Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja, Uprave za zaštitu prirode: **01 4866 131**.

EUTANAZIJA

Eutanazija je kontroverzna tema te se ni u kojem slučaju ne shvaća olako. Iako je teško donijeti odluku o eutanaziji pojedine jedinke, potrebno je što objektivnije sagledati svaki pojedini slučaj i dobrobit jedinke te ne donositi zaključke sa antropomorfološkog stajališta.

Eutanaziju obavljaju ovlaštene stručne osobe na najhumaniji mogući način.

Kriteriji koji se uzimaju u obzir za eutanaziju su:

- teška ozljeda ili pomaknuće kralježaka
- paraliza (dijela) tijela
- gubitak 2 ili više udova
- ako postoji mogućnost neprihvatljive razine boli tijekom dugotrajnog i neizvjesnog liječenja.

STRES

Divlje životinje su podložne većem stresu prilikom rukovanja od životinja koje su pod ljudskom skrbi stoga bi svaki postupak pri radu s njima trebali svesti na minimum te životinji omogućiti mirno, toplo mjesto bez buke i nepotrebnog uznemiravanja i prisutnosti drugih životinja. Primjerice, lisica ili zec će biti pod povećanim stresom ako je u blizini vaš kućni ljubimac.

ZOONOZE I SIGURAN PRISTUP DIVLJOJ ŽIVOTINJI

Preporučuje se korištenje jednokratnih rukavica prilikom rukovanja životinjom, kao i upotreba dezinficijensa nakon rukovanja životinjom zbog potencijalnog **prijenosa zoonoza** (primjerice, prilikom hranjenja) sa životinja na ljude i obratno. S obzirom na to da divlje životinje mogu prenijeti bolesti na domaće životinje i obratno, nikad ih ne bismo trebali svjesno dovoditi u kontakt te prilikom rukovanja s divljim životinjama uvijek trebamo nositi zaštitne rukavice. Na primjer, parvovirus prelazi sa domaćih životinja na jazavce i lisice, a krpelji sa divljih životinja mogu ljudima izazvati lajmsku boreliozu.

Prilikom rukovanja jedinkom od koje postoji mogućnost ugriza, ogrebotina i/ili ako životinja ima bodlje, preporučuje se jedinku pažljivo i lagano **omotati tkaninom** (primjerice, ručnikom) i/ili koristiti čvrste rukavice.

Velikim zvijerima ili na primjer divljim svinjama ili odraslim jelenima ne preporučuje se prilaženje radi vlastite sigurnosti. Kontaktirajte Oporavilište i/ili druge adekvatne organizacije te prepustite postupak iskusnim i stručnim osobama.

PREHRANA

Ovisno o vrsti, potrebno je prilagoditi prehranu potrebama životinje.

Pojedine namirnice mogu biti opasne za zdravlje divljih životinja. Primjerice, ježevi ne mogu probaviti laktozu, stoga im se nikad ne smije nuditi kravlje mlijeko.

Prilikom othrane mladunčadi zamjensko mlijeko se nudi životinji uvijek **svježe pripremljeno** i na temperaturi od oko 28 do 30°C.

Da bi se izbjeglo udisanje tekućine prilikom hranjenja, mladunci se uvijek drže u uspravnom položaju (nikad na leđima) ili trbuhom na podlozi te se prati ritam gutanja životinje i pazi na količinu utisnute tekućine (ako se koristi šprica). U protivnom može doći do pneumonije.

Ako se pojavi proljev (mogućnost virusnih ili bakterijskih infekcija) ili zatvor, vjerojatno se u othrani mladunčadi daje previše hrane ili je mliječna formula pregusta ili prerijetka.

U većini slučajeva životinja može pojesti u jednom obroku 7-10% svoje tjelesne težine.

Mladuncima koji su na othrani nakon obroka potrebno je potaknuti mokrenje i defekaciju (vlažnom gazom masirati trbuh i urogenitalno područje kružnim pokretima uz lagani pritisak).

**ZA VIŠE INFORMACIJA O OTHRANI SISAVACA
KONTAKTIRAJTE OPORAVILIŠTE ILI PROČITAJTE U
BROŠURI "OTHRANA I DOHRANA SISAVACA"**

PERIOD AKTIVNOSTI

Ovisno o vrsti, potrebno je omogućiti optimalan temperaturni raspon te paziti na fotoperiod, tj. vrijeme kad su životinje aktivne, i na osnovi toga prilagoditi vrijeme hranjenja životinja i čišćenja nastambi.

FENOMEN "UTISKIVANJA"

Svaki kontakt s divljom životinjom treba smanjiti na minimum da bi se izbjegli fenomen „utiskivanja“ (tzv. *imprinting*) i navikavanje na ljude, radi lakšeg vraćanja jedinke u prirodu.

Primjer vođenja evidencije:

Vrsta i spol:		Težina/g:		Datum i lokacija pronalaska/preuzimanja jedinke:	
Datum	Ponuđeno (g ili ml)	Pojedeno (g ili ml)	Urin (da/ne)	Izmet (1-5) i boja 1-suh, 3-konzistentan,5-dijareja	Napomena/Težina (g) (npr. odbija hranu, krv u izmetu,..)

VOĐENJE EVIDENCIJE

Važno je vođenje evidencije, da bismo znali napreduje li jedinka, stagnira li ili možda nazaduje. Evidencija uključuje:

- 🐾 mjerenje tjelesne mase (otprilike svaka 3 dana)
- 🐾 koliko (g ili ml) i što (zamjensko mlijeko, konzervirana hrana, jabuka, banana itd.) je ponuđeno životinji te koliko je pojela u svakom obroku
- 🐾 učestalost i izgled izmeta (konzistencija i boja)

**U SLUČAJU BILO KAKVE NEDOUMICE I/ILI
PITANJA, KONTAKTIRAJTE OPORAVILIŠTE
ZA DIVLJE ŽIVOTINJE.**

SISAVCI U NAŠOJ ZEMLJI

Od **101** vrste sisavaca koji obitavaju u Hrvatskoj, **41** vrsta je ugrožena (5 je regionalno izumrlo, a 7 vrlo ugroženo) i nalaze se na **Crvenom popisu**.

90 vrsta je nativno, dok je 11 vrsta je uneseno na područje Republike Hrvatske.

Sve vrste koje se nalaze na popisu **strogo zaštićenih vrsta** su zakonom zaštićene te ih je zabranjeno loviti i ubijati, uznemiravati na bilo koji način (posebice u vrijeme razmnožavanja i podizanja mladih), namjerno uništavati legla, kao i područja na kojima obitavaju i razmnožavaju se.

POPIS SISAVACA NA CRVENOM POPISU U REPUBLICI HRVATSKOJ TE POPIS STROGO ZAŠTIĆENIH VRSTA (PREMA PRAVILNIKU O STROGO ZAŠTIĆENIM VRSTAMA), NALAZE SE NA KRAJU OVOG PRIRUČNIKA.

5 KORAKA U POMOĆI DIVLJIM ŽIVOTINJAMA NA SIGURAN NAČIN

1

PROCIJENI SITUACIJU

Iz daljine procijeni treba li životinja pomoć. Ako krvari / povraća / ima slomljen ud / ubrzano ili jako sporo i plitko diše / trese se i/ili ne reagira na tvoje prisustvo, treba tvoju pomoć.

2

SIGURNOST

Iako je ozlijeđena, životinja te može ugristi/ogrepsti, pa zato koristi tkaninu (primjerice majicu, ručnik, krpu) ili rukavice prilikom rukovanja životinjom. Osim toga, divlje životinje mogu prenijeti boleti i većina ih je prekrivena ektoparazitima poput krpelja i/ili buha, pa koristi rukavice i dezinficijens te obvezno operi ruke nakon rukovanja divljom životinjom.

3

PRIPREMA JE POLA POSLA

Pripremi kartonsku ili plastičnu kutiju s poklopcem, na kojoj su prethodno probušene rupe, te na dno postavi tkaninu (majicu, ručnik, krpu...). Veću životinju prije uzimanja u ruke prekrij dekom ili platom preko glave, da bi se osjećala sigurno dok se ne smjesti u „transporter“. Pazi da životinja ne može pobjeći.

4

KONTAKTIRAJ OPORAVILIŠTE

Stručnjaci će ti dati savjet i upute o tome kako transportirati životinju u Oporavilište za divlje životinje, ovisno o kojoj se životinji radi te u kakvom je stanju.

5

TRANSPORT ŽIVOTINJE

Prije transporta drži životinju na toplom, mračnom i tihom mjestu. Izvor topline može biti boca napunjena vrućom vodom, koju si „obukao“ u čarapu (da se životinja ne opeče) i fiksirao u kutiji (npr. vezicama). Životinji nemoj nuditi hranu i vodu prije ni tijekom transporta!

PRONAŠAO SAM MLADUNČE, ŠTO SAD?

JE LI MLADUNČE OZLIJEĐENO?

(krvari/trese se/povraća/napala ga je druga životinja/plitko diše...)

NE

Je li u blizini gnijezdo/duplja?

NE

Stavi mladunče u plitku kartonsku kutiju na toplo (ali ne na izravno sunce), pritom koristeći tkaninu (majicu, ručnik ili slično) kako ne bi svoj miris ostavio na mladunčetu.

NE

Kontaktiraj Oporavište.

NISAM SIGURAN

Kontaktiraj Oporavište.

DA

Vrati mladunče u gnijezdo/duplju, koristeći tkaninu (majicu, ručnik ili slično), kako ne bi svoj miris ostavio na mladunčetu.

DA

Ostavi mladunče.
Napravio si odličan posao! 😊

DA

Kontaktiraj Oporavište.

Ako ne možeš kontaktirati Oporavište, javi se najbližoj veterinarskoj stanici.

Ako ne možeš kontaktirati veterinarsku stanicu, u ovom priručniku pročitaj kako ozlijeđenoj/napuštenoj životinji pružiti pomoć.

Napomena!

- 🐾 Srne ostavljaju mladunčad kad se hrane, pa ako mladunče nije ozlijeđeno, udalji se što više od njega i ne diraj ga!
- 🐾 Mladi zečevi veći od desetak centimetara, koji mogu skakati i imaju uzdignute uši, sposobni su preživjeti – ne diraj ih!

NAJČEŠĆE BOLESTI I OZLJEDE

U ovom priručniku pronaći ćete savjete o tome kako pomoći sisavcima u nevolji. Na idućim stranicama navedene su ozljede i stanja u kojima često možemo pronaći divlju životinju kojoj je potrebna pomoć. Stanja koja su specifična za pojedinu vrstu, odnosno skupinu, pronaći ćete u nastavku priručnika.

SLUČAJ	SIMPTOMI	ŠTO NAPRAVITI	NAPOMENA
HIPOTERMIJA - bazalna temperatura je ispod normalne granice	Životinja se tresse i ima mokru dlaku te zgrčeno tijelo i blijedu sluznicu.	Životinju staviti na toplo i suho mjesto (npr. na sijeno). Grijaća tijela: žarulja iznad životinje na sigurnoj udaljenosti; boca s vrućom vodom, omotana tkaninom (npr. obučena u čarapu).	Boca s vrućom vodom ne smije biti u izravnom kontaktu sa životinjom.
HIPERTERMIJA - bazalna temperatura je iznad normalne granice	Životinja ubrzano diše s otvorenim ustima i srce joj ubrzano kuca. Letargična je ili je kolabirala.	Premjestiti životinju na hladnije mjesto (primjerice u hladovinu) i/ili je omotati hladnom mokrom tkaninom.	
KRVARENJE	Vanjsko krvarenje – vidljiva je otvorena rana koja krvari ili je krv (sasušena) vidljiva u ušima, nosu ili na urogenitalnim i rektalnim otvorima. Unutarnje krvarenje – ne vidi se i može biti rezultat oštećenja unutarnjih organa ili modrica.	Kontaktirajte stručne osobe. Potražite znakove krvi koja može biti i osušena i probajte procijeniti koliko je životinja izgubila krvi i na kojim dijelovima tijela, kako biste informirali stručnu osobu.	Ne preporučuje se dirati životinju i/ili ranu prije kontaktiranja stručnih osoba koje će vam dati upute. Ako pomičete ranjenu životinju, postoji mogućnost da izazovete unutarnje krvarenje, pa će ubrzani otkucaji srca ubrzavati protok krvi i životinja će brže iskrvariti.

SLUČAJ	SIMPTOMI	ŠTO NAPRAVITI	NAPOMENA
DEHIDRACIJA	Potencijalno povraćanje i/ili dijareja. Tonus kože je krut i neelastičan.	Ponuditi vodu u maloj posudici (na primjer, čep boce) ako se radi o malim sisavcima, ili u zdjelici za veće životinje. Malim sisavcima se nudi otopina šećera i/ili soli (u omjeru trećine čajne žličice šećera/soli u cca 5 ml vode).	Izbjegavati forsirano davanje vode u usta da ne bi došlo do udisanja vode i pneumonije.
OTVORENA RANA	Ugrizi drugih životinja (najčešće mačaka).	Ne dirati ranu i ne tretirati je nikakvim sredstvima ni tekućinama te što brže kontaktirati stručne osobe, a životinju staviti na mračno, tiho i suho mjesto.	Otvorene rane su često inficirane muhama te se jajašca muha moraju što brže mehanički ukloniti.
PRIJELOM KOSTI I/ILI TRAUMA	Kost je vidljiva, deformacija tijela, paraliza dijela tijela, otekline dijelova tijela.	Ne dirati ranu i ne tretirati je nikakvim sredstvima ni tekućinama te što brže kontaktirati stručne osobe, a životinju staviti na mračno, tiho i suho mjesto.	Ako pomičete ranjenu životinju, postoji mogućnost da izazovete unutarnje krvarenje.
EKTOPARAZITI	Većina divljih životinja živi normalno s određenom količinom ektoparazita (krpelji, uši, buhe).	Prilikom rukovanja obvezno koristiti rukavice da bi se spriječio prijenos ektoparazita.	Pothranjenim ili jako mladim jedinkama potrebno je mehanički ukloniti ektoparazite.
TROVANJE	Ubrzani otkucaji srca, zadihanost, pojačana salvacija, povraćanje, nekoordinirano kretanje, pojačano treptanje, povećana osjetljivost na podražaje, obojena stolica (često plave boje).	Što brže kontaktirati stručne osobe, da bi se primijenila terapija.	Ovisno o sredstvu trovanja, daje se specifična terapija. Kao prva pomoć mogu poslužiti soda bikarbona i aktivni ugljen za ispiranje probavnog trakta.

VOLUHARICE, KRTICE I ROVKE

TJELESNA OBILJEŽJA

Voluharice, rovke i krtice naseljavaju šumska područja, travnjake i obale rijeka i potoka te ih možemo naći pod zemljom, lišćem ili granjem koji im pružaju sklonište pred predatorima. Voluharice imaju kratki rep (kraći od miševa i štakora u odnosu na tijelo) i zdepastu njušku, za razliku od štakora i miševa čija je njuška izduljena. Imaju 4 prstića na prednjim udovima. Rovke imaju tamnosivu do crnu boju tijela i izrazito izduljenu njušku. Na prednjim udovima imaju 5 prstića.

RUKOVANJE

Preporučuje se indirektno rukovanje životinjama. Dok se glodavci najčešće drže za vratni nabor, za prenošenje iskoristite papirnati valjak od wc-papira/ubrusa tako da kad se životinja sakrije u njega, poklopite krajeve rukama (u rukavicama) i prenesite. Prilikom rukovanja vjevericama i puhovima koristite čvrste debele rukavice.

MATERIJALI I OPREMA

- ✓ Lagana mreža (za lov leptira/ptica)
- ✓ Jednokratne rukavice / dezinficijens
- ✓ Pinceta za hranjenje
- ✓ Posude za hranu i vodu (npr. čep od boce)
- ✓ Plastični, metalni ili stakleni kavezi/terariji s poklopcem (ne koriste se kartonske kutije ili kutije od tanke plastike jer ih životinje mogu progristi)
- ✓ Supstrat (piljevina, pijesak, sijeno, papirnati ubrusi, papir)
- ✓ Papirnate role od wc-papira/ubrusa, plastične cijevi, kartonske kutijice...
- ✓ Hrana za glodavce, sjemenke, korjenasto povrće, livadna mješavina, grančice s lišćem, živa hrana, konzervirana hrana za mačke, jabuka, krastavac

SMJEŠTAJ I TRANSPORT ŽIVOTINJE

Na dno plastičnog kaveza / terarija s poklopcem (s malim otvorima kroz koje glava životinje ne može proći) stavljaju se supstrat i skrivališta (kamenje, papirnate role od wc-papira ili ubrusa, kutijice, lišće, grančice, mahovina, itd.). Voda se nudi u malim posudicama (ako su veće, postavite kamen u sredini, da se životinja ne utopi), dok se hrana može ponuditi u posudici ili raspršena po supstratu. Obvezno se nudi materijal za gniježđenje (sijeno, slama, papir, papirnati ubrusi). Životinje držite na suhom mjestu i sobnoj temperaturi bez puno buke i bez kontakta s kućnim ljubimcima.

**ROVKE SU IZRAZITO OSJETLJIVE
NA ZVUKOVE I VIBRACIJE!**

PREHRANA

Voluharice

🐭 mješavina za glodavce, mješavina za zečeve, sjemenke, žitarice, livadna mješavina (trava, maslačak, tratinčica...), grančice s lišćem (grab, lijeska, vrba...), korjenasto povrće; svaki 3. dan komadić jabuke/krastavca, sijeno

Rovke i krtice

🐛 živi beskralješnjaci (fobasi, crvi, gusjenice, gujavice, cvrčci, zrikavci, brašnari...), konzervirana mačja hrana

ROVKE I KRTICE IMAJU IZRAZITO BRZI PROBAVNI SUSTAV TE IM KONSTANTNO MORA BITI DOSTUPNA ŽIVA HRANA! MOŽETE JE SAMI UZGAJATI ILI KUPITI U TRGOVINAMA ZA KUĆNE LJUBIMCE.

POVRATAK U PRIRODU

Životinje se prije svega vraćaju na isto mjesto na kojem su pronađene ili ih se pušta na rub šume što udaljeniji od prometnica, kad su temperature iznad 10°C i vrijeme bez obilnih padalina (nikad u zimskom periodu).

VODA IM MORA BITI STALNO DOSTUPNA!

BOLESTI/OZLJEDE

SLUČAJ	SIMPTOMI	ŠTO NAPRAVITI	NAPOMENA
OPEKLINE I OZEBLINE	Otvorene rane izazvane vatrom, kemikalijama, dugotrajnijoj izloženosti suncu ili hladnoći te električnim vodovima i sajlama.	Ne dirati ranu i ne tretirati je nikakvim sredstvima ni tekućinama te što brže kontaktirati stručne osobe, a životinju staviti na mračno, tiho i suho mjesto.	U nepovoljnim okolišnim čimbenicima rovke ulaze u tzv. torpore (smanjuju metaboličke funkcije, kao i temperaturu tijela).
ZAMKA S LJEPILOM	Životinja je dijelom tijela zalijepljena za zamku.	Ako je moguće, odrezati dlaku zalijepljenu uz podlogu i životinju smjestiti na toplo, mračno, tiho mjesto te joj ponuditi hranu i vodu. Ljepilo s dlake se može ukloniti biljnim uljem (namoči se gaza i lagano se skidaju slojevi ljepila).	Koristiti rukavice te životinju držati za vratni nabor, da ne bi ugrizla.

Voluharice, rovke i krtice često su plijen kućnih mačaka.

MALI GLODAVCI: VJEVERICE, ZEČEVI, PUHOVI, ŠTAKORI I MIŠEVI

TJELESNA OBILJEŽJA

Miševi i štakori imaju dugi rep bez dlaka i izduljenu njušku te 4 prstića na prednjim udovima.

Za razliku od kućnih miševa, primjerice šumski miš ima izbočenije oči, a tijelo mu je žućkasto-smeđe boje s leđne strane, dok je trbušna strana bijela te imaju dulje stražnje noge koje im pomažu u skakanju. Nastanjuju gotovo sva staništa.

Vjeverice i puhovi su većinom arborealne životinje koje žive na krošnjama drveća, a na tlo se spuštaju radi hrane. Mogu se vidjeti i u urbanim područjima. Puhovi tijekom zimskog perioda hiberniraju i aktivni su noću, dok vjeverice koriste zalihe hrane koje su nakupile tijekom ljetnog i jesenskog perioda i aktivne su danju. Zečevi su danju aktivne životinje koje nastanjuju travnjake i šumska područja te obitavaju u podzemnim dupljama.

RUKOVANJE

Preporučuje se indirektno rukovanje sa životinjama. Dok se glodavci najčešće drže za vratni nabor, za prenošenje iskoristite papirnati valjak od wc-papira/ubrusa tako da kad se životinja sakrije u njega, poklopite krajeve rukama (u rukavicama) i prenesite. Prilikom rukovanja vjevericama i puhovima koristite čvrste debele rukavice.

MATERIJALI I OPREMA

- ✓ Mreže za lov ptica, živolovke za glodavce
- ✓ Jednokratne rukavice / dezinficijens
- ✓ Čvrste rukavice (opasnost od ugriza)
- ✓ Posude za hranu i vodu (preporučuju se metalne/keramičke posude)
- ✓ Plastični, metalni ili stakleni kavezi/terariji s poklopcem (ne koriste se kartonske/drvene kutije ili kutije izrađene od tanke plastike jer ih životinja mogu progristi)
- ✓ Metalni kavez s otvorima koji nisu veći od 1,5x1,5 cm za vjeverice/štakore
- ✓ Grane za aranžure po kojima se životinja može penjati, povezane žicom (paziti da nema oštrih krajeva)
- ✓ Supstrat (piljevina, pijesak, sijeno, papirnati ubrusi, papir)
- ✓ Materijal za gniježđenje (slama, sijeno, papir, ubrusi, ručnici, krpe...)
- ✓ Papirnate role od wc-papira/ubrusa, plastične cijevi, kartonske kutijice itd. za skrivališta
- ✓ Hrana za glodavce, sjemenke, orašasti plodovi, korjenasto povrće, livadna mješavina, grančice s lišćem, krastavac, voće (jabuka/banana/jagoda/trešnje/šljive)

SMJEŠTAJ I TRANSPORT ŽIVOTINJE

Na dno plastičnog kaveza/terarija s poklopcem (s malim otvorima kroz koje glava životinje ne može proći) stavljaju se supstrat i skrivališta (kamenje, papirnate role od wc-papira ili ubrusa, kutijice, lišće, grančice itd.). Voda se nudi u malim posudama (ako su veće, postavite kamen u sredini, da se životinja ne utopi), dok se hrana može ponuditi u posudici ili raspršena po supstratu.

Zečevi i kunići se drže u plastičnim/drvenim transporterima s malim rupama (omogućiti dobru ventilaciju) jer se osjećaju sigurnije ako ne vide okolinu, te kasnije u ograđenim volijerama na travi.

Vjeverice, veliki puhovi i štakori se drže u metalnim kavezima s osiguranim aranžurama za penjanje. Obvezno se nudi materijal za gniježđenje (sijeno, slama, papir, papirnati ubrusi). Životinje držite na suhom mjestu i na sobnoj temperaturi bez puno buke i bez kontakta s kućnim ljubimcima. Mladim jedinkama kao zamjenu za gnijezdo možete ponuditi čarapu, šal, kapu...

NE HVATAJTE PUHOVE I VJEVERICE ZA REP JER MOGU "SVUĆI" KOŽU. NE HVATAJTE NI NE DRŽITE KUNIĆE I ZEČEVE ZA UŠI.

PREHRANA

🐿 mješavina za glodavce, mješavina za zečeve, sjemenke, žitarice, livadna mješavina (trava, maslačak, tratinčica...), grančice s lišćem (grab, lijeska, vrba...), korjenasto povrće; svaki 3. dan komadić jabuke/krastavca, sijeno

🐿 **Mliječna formula:** zamjensko mlijeko u prahu za štenad i/ili mačiće bez laktoze pomiješati sa prokuhanom ili destiliranom vodom temperature 28-30°C u omjeru 1:3 (1 žličica praha : 3 žličice mlake vode). Svaki obrok treba biti svježije pripremljen.

POVRATAK U PRIRODU

Životinje se prije svega vraćaju na isto mjesto na kojem su pronađene ili ih se vraća na rub šume što udaljeniji od prometnica, kad su temperature iznad 15°C i vrijeme bez obilnih padalina (nikad u zimskom periodu). Preporučuje se oporavljene jedinke vjeverica i puhova dovesti u Oporavilište radi procjene preživljavanja jedinki u prirodi te adekvatnog puštanja u prirodu.

PUHOVIMA I VJEVERICAMA NIKAD NE NUDITE KIKIRIKI, A SJEMENKE SUNCOKRETA SMANJITE NA MINIMUM.

VODA IM MORA BITI STALNO DOSTUPNA!

OTHRANA VJEVERICA PREMA STAROSNOJ DOBI

PROCIJENJENA STAROST	TJELESNA TEŽINA	TJELESNA OBILJEŽJA	UČESTALOST OBROKA	KOLIČINA PO OBROKU	TIP HRANE
0 - 7 dana	7 - 15 g	Bezdlučno tijelo sa zatvorenim ušima i očima.	Svaka 2 sata	< 0,1 ml po obroku	Mliječna formula
8 - 14 dana	16 - 39 g	Dlake počinju rasti na leđima, rastu i donji sjekutići. Oči su zatvorene, a životinje se počinju glasati.	Svaka 2 - 3 sata	< 0,5 ml po obroku	Mliječna formula
15 - 28 dana	40 - 50 g	Oči se otvaraju, a uške se uspravljaju. Jedinka reagira na zvukove i pokrete.	Svaka 3 - 4 sata	< 1 ml po obroku	Mliječna formula. Postupno dodavati komadiće kuhanog jaja.
29 - 42 dana	51 - 60 g	Tijelo je prekriveno gustim krznom, rep dobiva kuštravi izgled. Počinju rasti gornji sjekutići.	Svakih 4 - 5 sati	< 1,5 ml po obroku	Mliječna formula. Postupno dodavati komadiće banane, mrkve, jabuke i sl. te ponuditi vodu.
43 - 56 dana	61 - 110 g	Izrasli i gornji i donji sjekutići. Jedinka je aktivna nakon obroka i može samostalno držati hranu prednjim udovima.	Prestati hraniti po noći. Hraniti do 4 puta na dan.	1,5 - 2,5 ml i 5 - 10 g krute hrane	Mliječnu formulu postupno smanjivati te nuditi razne sjemenke, voće i orašaste plodove radi trošenja zubića te samostalnog hranjenja. Voda mora uvijek biti dostupna.
57 - 84 dana	100 - 200 g	Mladunci postaju samostalni i aktivni.	Tri puta na dan. Ponuditi u posudicama krutu hranu.	15 - 20 g krute hrane	Kruta hrana: orašasti plodovi, komadići voća i/ ili povrća te ponuditi brst (npr. grančice lijeske, vrbe, graba, itd.) Svježa voda mora biti uvijek dostupna.
> 84 dana	cca 150 g (odrasle jedinke teške su 250-350 g)	Dosežu gotovo potpunu tjelesnu težinu i veličinu odrasle jedinke.	Dva puta dnevno (u jutro, u večer)	cca 40 g krute hrane	Kruta hrana: orašasti plodovi, komadići voća i/ ili povrća te ponuditi brst (npr. grančice lijeske, vrbe, graba, itd.) Svježa voda mora biti uvijek dostupna.

BOLESTI/OZLJEDE

SLUČAJ	SIMPTOMI	ŠTO NAPRAVITI	NAPOMENA
OPEKLINE I OZEBLINE	Otvorene rane izazvane vatrom, kemikalijama, dugotrajnoj izloženosti suncu ili hladnoći te električnim vodovima i sajlama.	Ne dirati ranu i ne tretirati je nikakvim sredstvima ni tekućinama te što brže kontaktirati stručne osobe, a životinju staviti na mračno, tiho, toplo i suho mjesto.	U zimskom periodu puhovi hiberniraju (smanjuju metaboličke funkcije, kao i temperaturu tijela).
JEDINKE PRONAĐENE NA TAVANU ILI U DUPLJI SRUŠENOG DRVETA	Puhovi su često u hibernaciji.	Koristite živolovke za lov i životinje pustite u prirodu (u proljeće/ljeto) ili kontaktirajte Oporavilište radi udomljavanja i/ili adekvatnog puštanja u prirodu.	Puhove u hibernaciji lagano premjestite u kutiju debelo obloženu tkaninom/sijenom i dovezite ih u Oporavilište.
ZAMKA S LJEPILOM	Životinja je dijelom tijela zalijepljena za zamku.	Ako je moguće, odrezati dlaku zalijepljenu za podlogu i životinju smjestiti na toplo, mračno, tiho mjesto te joj ponuditi hranu i vodu. Ljepilo s dlake se može ukloniti biljnim uljem (namoči se gaza i lagano se skidaju slojevi ljepila).	Koristiti rukavice te životinju držati za vratni nabor kako ne bi došlo do ugriza.
PROBLEMI SA ZUBIMA/ ČELJUSTI	Prerasli zubi (posebice sjekutići) do te mjere da životinja ne može jesti.	Kontaktirati stručne osobe koje će izbrusiti sjekutiće.	Ne koristiti škarice, kliješta i slične alate.
PROMETNA NESREĆA	Česti prijelomi, krvarenja i otvorene rane.	Kontaktirati Oporavilište te slijediti upute. Ako uzimate životinju, umotajte je u ručnik i stavite na toplo, mračno i tiho mjesto dok ne dođe stručna osoba ili transport.	Ne preporučuje se pomicanje životinje.

JEŽEVI

TJELESNA OBILJEŽJA

Ježevi su noću aktivni kukcojedi koji obitavaju na travnatim/ /šumskim urbanim područjima. Često posjećuju vrtove u kojima se hrane beskralješnjacima kao što su kukci, crvi, puževi itd. Tijekom zimskog perioda hiberniraju u dupljama, nakupinama lišća i zemlje i sličnim skrovištima te se preporučuje u proljeće prije proljetnih radova provjeriti mjesta na kojima bi jež mogao spavati zimski san te naravno pripaziti tijekom vožnje jer ježevi često stradaju pod kotačima vozila.

Mladunci se kote između travnja i rujna i ostaju s majkom najkasnije do 8 tjedana starosti. Jedinke koje su prije zime teške manje od 450 g neće preživjeti hibernaciju te se moraju dohranjivati.

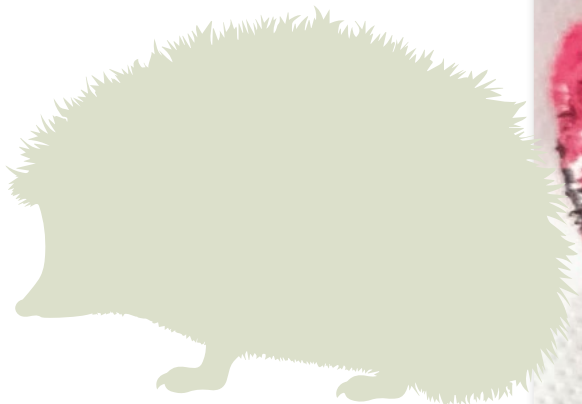
RUKOVANJE

Preporučuje se korištenje debelih čvrstih rukavica radi vlastite sigurnosti. Životinja se omota ručnikom i prenese u transporter. Životinje mogu samostalno jesti, a ako se daju živi beskralješnjaci, koristi se pinceta.

MATERIJALI I OPREMA

- ✓ Jednokratne rukavice / dezinficijens
- ✓ Čvrste rukavice (opasnost od ugriza/uboda)
- ✓ Stari ručnik za prijenos životinje i/ili prilikom rukovanja
- ✓ Pinceta za davanje žive hrane (opasnost od ugriza)
- ✓ Posude za hranu i vodu (preporučuju se metalne/keramičke posude)
- ✓ Plastični, metalni ili stakleni kavezi/terariji s poklopcem/vratima
- ✓ Supstrat (piljevina, sijeno, papirnati ubrusi, papir)
- ✓ Materijal za gniježđenje (zemlja, slama, sijeno, papir, ubrusi, lišće, ručnici, krpe...)
- ✓ Hrana za kukcojede (tzv. pašteta za ježeve), živa hrana (fobasi, crvi, cvrčci, brašnari...), konzervirana mačja/pseća hrana

SMJEŠTAJ I TRANSPORT ŽIVOTINJE

Na dno kaveza/terarija s poklopcem stavlja se supstrat ili papirnati ubrusi/ručnik te se postavlja skrivalište (kutija/nakupina lišća sa zemljom/ručnik). Voda se nudi u malim posudicama (ako su veće, postavite kamen u sredini da se životinja ne utopi), dok se hrana može ponuditi u posudici ili raspršena po supstratu.

Životinje držite na suhome mjestu i na sobnoj temperaturi bez puno buke i bez kontakta s kućnim ljubimcima. Životinje s otvorenim ranama drže se na papirnatim ubrusima/ručniku (izbjegavati druge supstrate). U kasnijoj fazi se ježeve drže na ograđenom dijelu travnjaka do kojeg ne mogu doći druge životinje.

PREHRANA

🐱 hrana za kukcojede (tzv. pašteta za ježeve), živa hrana (fobasi, crvi, cvrčci...), konzervirana mačja/pseća hrana. Voda im mora biti stalno dostupna. Ježevi pod ljudskom skrbi mogu postići prekomjernu tjelesnu težinu, stoga treba pripaziti na ponuđenu količinu hrane

🐱 **Mliječna formula:** zamjensko mlijeko u prahu bez laktoze za štenad i/ili mačiće pomiješati s prokuhanom ili destiliranom vodom temperature 28-30°C u omjeru 1:3 (1 žličica praha : 3 žličice mlake vode). Svaki obrok treba biti svježe pripremljen.

JEŽEVIMA SE NUDI HRANA NA KRAJU DANA. ŽIVU HRANU MOŽETE SAMI UZGAJATI ILI KUPITI U TRGOVINAMA ZA KUĆNE LJUBIMCE. NIKAD NEMOJTE JEŽEVIMA NUDITI MLIJEKO DOMAĆIH ŽIVOTINJA JER NE MOGU PROBAVITI LAKTOZU.

POVRATAK U PRIRODU

Životinje se prije svega vraćaju na isto mjesto na kojem su pronađene ili ih se pušta na adekvatno mjesto (rub šume) što udaljenije od prometnica, kad su temperature iznad 15°C i vrijeme bez obilnih padalina (u proljeće).

VODA IM MORA BITI STALNO DOSTUPNA!

OTHRANA JEŽEVA PREMA STAROSNOJ DOBI

PROCIJENJENA STAROST	TJELESNA TEŽINA	TJELESNA OBILJEŽJA	UČESTALOST OBROKA	KOLIČINA PO OBROKU	TIP HRANE
	<20 g	Bijele glatke bodlje. Uši i oči zatvorene. Vidljiv pupčani tračak.	Svaka 2 sata	0,5 ml po obroku	Mliječna formula
2-3 dana	12 - 20 g	Smeđe bodlje počinju rasti.	Svaka 2 sata	1 ml po obroku	Mliječna formula
7 dana	50 g	Dlake počinju rasti.	Svaka 2 sata	3 ml po obroku	Mliječna formula
12 - 14 dana	85 g	Oči se počinju otvarati.	Svaka 4 sata	5 ml po obroku	Mliječna formula
21 - 23 dana	100 g	Počinju nicati mliječni zubi.	Prestati hraniti po noći. Po danu svaka 4 sata	7 - 10 ml po obroku – počinju samostalno lizati formulu	Mliječna formula
3 - 5 tjedana	100 - 200 g	Mladunci napuštaju gnijezdo i odlaze s majkom u potragu za hranom.	Svaka 4 sata po danu	10 - 15 ml po obroku	Miješati mliječnu formulu s hranom za kukcojedne ptice ili konzervom za mačke ili ježeve (prelazak na krutu hranu). Svježa voda mora biti uvijek dostupna.
4 - 6 tjedana	250 - 300 g	Obitelji se razilaze, a mladunci se osamostaljuju.	Dva puta dnevno (u jutro, u večer)	20 ml mliječne formule uz 50 g konzerve po obroku	Kad se naviknu na krutu hranu, odvojeno ponuditi mliječnu formulu i krutu hranu (konzerva za mačke ili ježeve). Svježa voda mora biti uvijek dostupna.
7 - 9 tjedana	300 - 500 g	Počinju nicati trajni zubi.	Jednom na dan	100 g konzerve	Konzervirana ili suha hrana za ježeve ili mačke. Svježa voda mora biti uvijek dostupna.
4 mjeseca	> 500 g	Zadnji mliječni zubi ispali.			

BOLESTI/OZLJEDE

SLUČAJ	SIMPTOMI	ŠTO NAPRAVITI	NAPOMENA
OPEKLINE I OZEBLINE	Otvorene rane izazvane vatrom, kemikalijama, dugotrajnoj izloženosti suncu ili hladnoći.	Ne dirati ranu i ne tretirati je nikakvim sredstvima ni tekućinama te što brže kontaktirati stručne osobe, a životinju staviti na mračno, tiho, toplo i suho mjesto.	U zimskom periodu ježevi hiberniraju (smanjuju tjelesnu temperaturu u usporavaju metaboličke funkcije).
ZAMKA S LJEPILOM	Životinja je dijelom tijela zalijepljena za zamku.	Ako je moguće, odrezati dlaku zalijepljenu za podlogu i životinju smjestiti na toplo, mračno, tiho mjesto te joj ponuditi hranu i vodu. Ljepilo s dlake se može ukloniti biljnim uljem (namoči se gaza i lagano se skidaju slojevi ljepila).	Koristiti rukavice.
PROBLEMI SA ZUBIMA/ ČELJUSTI	Prerasli zubi do te mjere da životinja ne može jesti.	Kontaktirati stručne osobe koje će izbrusiti sjekutiće.	Ne koristiti škarice, kliješta i slične alate.
PROMETNA NESREĆA	Česti prijelomi, krvarenja i otvorene rane.	Kontaktirati Oporavilište te slijediti upute. Ako uzimate životinju, umotajte je u ručnik i stavite na toplo, mračno i tiho mjesto dok ne dođe stručna osoba ili transport.	Ne preporučuje se pomicanje životinja.
ZAPETLJAVANJE U MREŽE (ograda, teniske mreže i sl.)		Odrežite mrežu i oslobodite životinju koristeći tkaninu/rukavice (opasnost od ugriza/uboda).	Ako je životinja letargična ili krvari kontaktirajte Oporavilište.
AKTIVNI TIJEKOM DANA	Mladunci koji ne mogu pronaći hranu, pothranjene jedinke, slijepe jedinke.	Kontaktirajte Oporavilište radi uputa te životinje smjestite na toplo, suho i tamno mjesto.	Ježevi su isključivo aktivni noću.
UPADANJE U OTVOR ODVODA I SLIČNE STRUKTURE		Koristeći tkaninu (npr. ručnik) ili rukavice izvadite životinju i pustite je na mjestu udaljenom od odvoda.	Ako je životinja letargična ili krvari kontaktirajte Oporavilište

ŠIŠMIŠI

TJELESNA OBILJEŽJA

Šišmiši su noću aktivni sisavci. Sve europske vrste šišmiša hrane se isključivo beskralješnjacima. Sve vrste šišmiša koje obitavaju u RH strogo su zaštićene (34 vrste). Veličina tijela se razlikuje od vrste do vrste i prosječna težina odraslih jedinki je od 4 do 45 grama, ovisno o kojoj se vrsti radi.

To su jedini sisavci na svijetu koji mogu letjeti te se kreću pomoću eholokacije. Tijekom zimskog perioda hiberniraju, a ako se tijekom ostatka godine spusti temperatura, sposobni su izjednačiti tjelesnu temperaturu s temperaturom okoline.

MATERIJALI I OPREMA

- ✓ Jednokratne rukavice / dezinficijens
- ✓ Čvrste mekane rukavice (opasnost od ugriza/uboda)
- ✓ Stari ručnik za prijenos životinje i/ili prilikom rukovanja
- ✓ Pinceta za davanje žive hrane (opasnost od ugriza)
- ✓ Sterilne šprice (mliječna formula)
- ✓ Posudice za hranu i vodu (preporučuju se metalne/keramičke posude)
- ✓ Plastični ili stakleni kavezi/terariji s poklopcem/vratima (paziti na otvore)
- ✓ Tkanina (ručnici, krpe, majice...), papirnati ubrusi
- ✓ Hrana za kukcojede, živa hrana (fobasi, crvi, cvrčci, brašnari...)

RUKOVANJE

Rukovanje šišmišem prepustite stručnjacima. Ako naidete na onemoćalu jedinku, lagano je omotajte tkaninom i stavite u kartonsku kutiju do dolaska u Oporavilište. Ne dodirujte jedinku bez rukavice zbog prijenosa bolesti/opasnosti od ugriza. Preporučuje se korištenje mekih i čvrstih rukavica radi vlastite sigurnosti. Životinjama koje samostalno jedu živi beskralješnjaci se nude pincetom i/ili se daju na dnu transportera. U suprotnom slučaju životinja se pozicionira na čvrstu podlogu trbuhom prema dolje, prstima se obuhvati gornji dio tijela iznad vrata i ponudi joj se hrana (živa hrana/mlječna formula).

Druga opcija je lagano omatanje jedinke i držanje u ruci, trbuhom usmjerenim prema tlu. Uvijek koristite jednokratne rukavice (hranjenje, premještanje, čišćenje).

SMJEŠTAJ I TRANSPORT ŽIVOTINJE

Na dno terarija s poklopcem stavljaju se papirnati ubrusi/ručnik, a tkanina se postavlja i na vertikalne stijenke transportera, da bi se šišmiši mogli za nju uhvatiti. Na dno se stavlja posudica (čep od boce) s vodom. Transporteri moraju biti na suhom i toplom mjestu bez puno buke i prisutnosti drugih životinja. Ako je potrebno, postavljaju se grijaća tijela (boca vode napunjena vrućom vodom i omotana tkaninom ili termofor).

U kasnijoj fazi, da bi mogli vježbati let, šišmiši drže se u velikim metalnim kavezima, poput volijere (min. 3 m²) s otvorima ne većim od 1,5 x 1,5 cm i s podzemnom mrežom (koja onemogućuje prokop štakora) i dvostrukim vratima. Volijera mora imati nadstrešnicu za zaštitu od vremenskih neprilika, a dio volijere i zaštitu od pogleda te grijaće lampe.

PREHRANA

🐱 živa hrana (fobasi, crvi, cvrčci, brašnari...),
mliječna formula (za mladunce)

**VODA MORA BITI
STALNO DOSTUPNA!**

POVRATAK U PRIRODU

Oporavljene jединke vraćaju se na mjesto na kojem su pronađene, kad su vanjske temperature iznad 15°C i vrijeme bez oborina te prije jeseni. Prije puštanja u prirodu šišmiši moraju imati priliku za „izletavanje“, tj. moraju izvježbati mišiće krila u volijerama bez kutova.

**ŠIŠMIŠIMA SE NUDI HRANA NA KRAJU DANA, A
MLADUNCIMA NA OTHRANI TIJEKOM CIJELOG
DANA. ŽIVU HRANU MOŽETE SAMI UZGAJATI ILI
KUPITI U TRGOVINAMA ZA KUĆNE LJUBIMCE.**

BOLESTI/OZLJEDE

SLUČAJ	SIMPTOMI	ŠTO NAPRAVITI	NAPOMENA
HIPOTERMIJA - bazalna temperatura je ispod normalne granice.	Životinja se tresu i ima mokru dlaku te zgrčeno tijelo i blijedu sluznicu.	Životinju staviti na toplo i suho mjesto (npr. umotanu u ručnik), koristeći rukavice. Grijaća tijela: žarulja iznad životinje na sigurnoj udaljenosti.	Kontaktirajte Oporavilište!
HIPERTERMIJA - bazalna temperatura je iznad normalne granice.	Životinja ubrzano diše s otvorenim ustima i srce joj ubrzano kuca. Letargična je ili je kolabirala.	Premjestiti životinju na hladnije mjesto (primjerice u hladovinu) i/ili je omotati hladnom mokrom tkaninom (koristeći rukavice).	Kontaktirajte Oporavilište!
PROMETNA NESREĆA	Česti prijelomi, krvarenja i otvorene rane.	Kontaktirati Oporavilište i slijediti upute. Ako uzimate životinju, koristeći rukavice, umotajte je u ručnik i stavite na toplo, mračno i tiho mjesto dok ne dođe stručna osoba ili transport.	Ne preporučuje se pomicanje životinja.
ZAPETLJAVANJE U MREŽE (ograda, teniske mreže i sl.)		Odrežite mrežu i oslobodite životinju koristeći tkaninu/rukavice (opasnost od ugriza/uboda).	Ako je životinja letargična ili krvavi, kontaktirajte Oporavilište.
AKTIVNI TIJEKOM DANA	Mladunci koji su pali s majke, pothranjene jedinke.	Kontaktirajte Oporavilište radi uputa, a životinje smjestite na toplo, suho i tamno mjesto (kartonska kutija), koristeći rukavice.	Šišmiši su isključivo aktivni noću.

MALE ZVIJERI: KUNE, LASICE, JAZAVCI

TJELESNA OBILJEŽJA

Kune i lasice spadaju u porodicu psolikih zvijeri, od kojih su najzastupljenije kuna bjelica, kuna zlatica i lasica. Aktivne su u sumrak i noću, a naseljavaju šumska područja uz ljudska naselja te nerijetko tavane starih kuća. Mesojedi su, a najveći udio u prehrani čine mali sisavci (miševi, štakori), ptice, jaja, ribe, kukci i strvine te se smatraju aktivnim lovcima.

Njihov srodnik, europski jazavac, ima zaobljeniju njušku te se smatra svejedom koji će rado pojesti i gujavice, crve, ličinke, korijenje, voće i orašaste plodove. Za razliku od svojih srodnika koji se agilno kreću među krošnjama, jazavci se kreću po tlu i kopaju jazbine - sustave u kojima obitavaju u malim skupinama. Kao i kune i lasice, aktivni u sumrak i noću.

UKOVANJE

Lov životinje prepustite stručnjacima (živolovke, mreže, omče). Prilikom oporavka životinje preporučuje se indirektni kontakt te u svakom slučaju korištenje debelih čvrstih rukavica radi vlastite sigurnosti. Jedinke se drže jednom rukom za vratni nabor, a drugom za područje iznad repa. Životinje se nikad ne hvataju ni ne drže za rep!

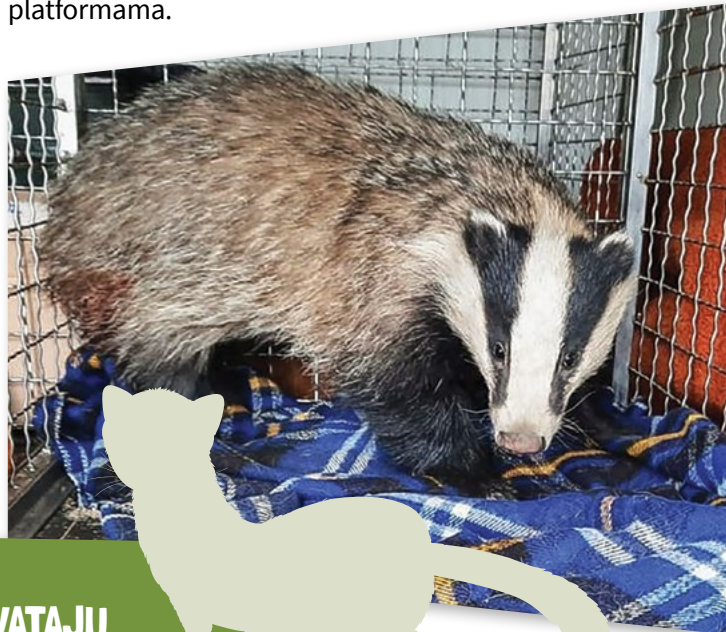

MATERIJALI I OPREMA

- ✓ Jednokratne rukavice / dezinficijens
- ✓ Čvrste rukavice (opasnost od ugriza)
- ✓ Velika mreža na dugačkoj dršci/brzootpuštajuća sajla na dršci za hvatanje/živolovke za zvjeri
- ✓ Posude za hranu i vodu (preporučuju se metalne/keramičke posude)
- ✓ Srednje veliki plastični ili metalni kavezi/transporteri s vratima koja imaju osigurače
- ✓ Veliki metalni kavez poput volijere (min. 3 m²) s otvorima ne većim od 1,5 x 1,5 cm sa skrivalištem (drvena kutija, duplje...) i podzemnom mrežom i dvostrukim vratima te aranžurama za penjanje tijekom dugotrajnog oporavka jedinki
- ✓ Zbog njihove izrazite snage, odrasli jazavci se drže u zidanim prostorijama ili volijerama s vertikalno postavljenim metalnim šipkama (razmak ne veći od 3 cm), u kojima se postavlja debeli sloj sijena i/ili zemlje s dupljama i povišenim drvenim platformama
- ✓ Supstrat (sijeno, zemlja u volijeri)
- ✓ Jednodnevni pilići, miševi i štakori, konzervirana peća hrana

SMJEŠTAJ I TRANSPORT ŽIVOTINJE

Na dno transportera/kaveza s vratima stavlja se sijeno ili papirnati ubrusi/ručnik te se postavlja skrivalište za male jedinke. Voda i hrana se nude u posudama. Životinje držite na suhome mjestu i na sobnoj temperaturi bez puno buke i bez kontakta s kućnim ljubimcima. Odrasle jedinke koje su na oporavku drže se u metalnim volijerama na tihom i skrovitom mjestu do kojeg ne mogu doći druge životinje. Važno je životinjama omogućiti zaklon od pogleda i skrivališta te staviti drvene panjeve za igru. Jazavcima je potrebno omogućiti zidane prostorije ili volijere s vertikalnim metalnim šipkama, u koje se postavlja debeli sloj sijena i/ili zemlje s dupljama i povišenim drvenim platformama.

**ŽIVOTINJE SE NIKAD NE HVATAJU
NI NE DRŽE ZA REP!**

PREHRANA

🐭 jednodnevni pilići, miševi i štakori, konzervirana pseća hrana te orašasti plodovi i korjenasto povrće za jazavce. Živu hranu možete sami uzgajati ili kupiti u trgovinama za ljubimce (smrznute zečeve, piliće, miševe, štakore s napomenom da se prije odmrznu u potpunosti). Mladunci se othranjuju zamjenskim mlijekom.

POVRATAK U PRIRODU

Životinje se prije svega vraćaju na isto mjesto na kojem su pronađene ili ih se pušta na odgovarajuće mjesto (teritorijalne su životinje) što udaljenije od prometnica, kad su temperature iznad 15°C i vrijeme bez obilnih padalina. Slijepe i/ili bez zuba te jedinke koje su se naviknule na ljude („imprintane“) ne puštaju se u prirodu. Ni jedinke bez jedne noge nisu sposobne preživjeti u prirodi te ostaju trajno zbrinute.

**VODA MORA BITI
STALNO DOSTUPNA!**

**HRANA SE NUDI NA KRAJU DANA. JAZAVCIMA SE
PILIĆI, MIŠEVI, ŠTAKORI NUDE NAREZANI JER
POSTOJI OPASNOST OD GUŠENJA AKO IM SE
PONUDI CIJELA ŽIVOTINJA.**

BOLESTI/OZLJEDE

SLUČAJ	SIMPTOMI	ŠTO NAPRAVITI	NAPOMENA
OPEKLINE I OZEBLINE	Otvorene rane izazvane vatrom, kemikalijama, dugotrajnoj izloženosti suncu ili hladnoći ili električnim sjalama i kablovima.	Ne dirati ranu i ne tretirati je nikakvim sredstvima ni tekućinama te što brže kontaktirati stručne osobe, a životinju staviti na mračno, tiho, toplo i suho mjesto.	
ZAMKA	Životinja je dijelom tijela (najčešće nogom) zarobljena u zamci.	Što brže kontaktirati stručne i nadležne osobe.	Ne preporučuje se prilaziti životinji radi opasnosti od ugriza.
PROBLEMI SA ZUBIMA/ ČELJUSTI	Prerasli zubi do te mjere da životinja ne može jesti.	Kontaktirati stručne osobe.	Ne koristiti škarice, kliješta i slične alate.
PROMETNA NESREĆA	Česti prijelomi, krvarenja i otvorene rane.	Kontaktirati Oporavilište i slijediti upute. Ako uzimate životinju, umotajte je u ručnik i stavite u zatvoreni transporter na toplo, mračno i tiho mjesto dok ne dođe stručna osoba ili transport do Oporavilišta.	Ne preporučuje se pomicanje životinja.
ZAPETLJAVANJE U MREŽE (ograda, teniske mreže i sl.)		Što brže kontaktirajte stručne osobe.	
AKTIVNI TIJEKOM DANA	Mladunci koji ne mogu pronaći hranu, pothranjene jedinke, slijepe jedinke.	Kontaktirajte Oporavilište radi uputa. Ako ne postoje znakovi da se majka pojavila tijekom 24 sata nakon uočavanja mladunca, mladunce treba zbrinuti.	Majke često ostavljaju mladunce dok traže hranu.
UPADANJE U OTVORE I JAME	Jazavci često upadaju u prazne bazene i jame.	Postavite ljestve i/ili dasku po kojoj se jazavac može popeti. Ne dolazite u kontakt s jazavcem.	Ako je životinja letargična ili krvari, kontaktirajte Oporavilište.

SREDNJE VELIKE ZVIJERI: LISICE I DIVLJE MAČKE

TJELESNA OBILJEŽJA

Lisice i divlje mačke su zvijeri iz porodice pasa. Najaktivnije su u sumrak i noću. Svejedi su, a najveći udio u prehrani čine mali sisavci (miševi, štakori), ptice, jaja, voće, ribe, kukci i strvine.

MATERIJALI I OPREMA

- ✓ Jednokratne rukavice / dezinficijens
- ✓ Čvrste rukavice (opasnost od ugriza)
- ✓ Velika mreža na dugoj dršci/brzootpuštajuća sajla na dršci za hvatanje/živolovke za zvijeri
- ✓ Posude za hranu i vodu (preporučuju se metalne/keramičke posude)
- ✓ Veliki plastični ili metalni kavezi/transporteri s vratima koja imaju osigurače
- ✓ Veliki metalni kavez poput volijere (min. 3 m²) s otvorima ne većim od 3x3 cm sa skrivalištem (drvena kutija, duplje...) i podzemnom mrežom i dvostrukim vratima (lisice su izvrsni kopači) te aranžurama (za mačke) tijekom dugotrajnog oporavka
- ✓ Supstrat (piljevina, sijeno, zemlja u volijeri)
- ✓ Konzervirana mačja/pseća hrana, jednodnevni pilići, miševi, štakori

RUKOVANJE

Lov životinje prepustite stručnjacima (živolovke, mreže, omče). Prilikom oporavka životinje preporučuje se indirektni kontakt te u svakom slučaju korištenje debelih čvrstih rukavica radi vlastite sigurnosti. Lisice se drže jednom rukom za vratni nabor, a drugom za područje iznad repa. Lisice se nikad ne hvataju ni ne drže za rep!

SMJEŠTAJ I TRANSPORT ŽIVOTINJE

Na dno transportera/kaveza s vratima stavlja se sijeno ili papirnati ubrusi/ručnik te se postavlja skrivalište za male jединke. Voda i hrana se nude u posudama. Životinje držite na suhometnom mjestu i na sobnoj temperaturi bez puno buke i bez kontakta s kućnim ljubimcima. Odrasle jedinice koje su na oporavku drže se u metalnim volijerima na tihom i skrovitom mjestu do kojeg ne mogu doći druge životinje. Važno je životinjama omogućiti zaklon od pogleda i skrivališta te staviti drvene panjeve za igru.

PREHRANA

- 🐱 konzervirana mačja/pseća hrana, jednodnevni pilići, miševi i štakori
- 🐱 živu hranu možete sami uzgajati ili kupiti zamrznutu u trgovinama za kućne ljubimce. Smrznutu hranu (zečeve, piliće, miševe, štakore) treba najprije potpuno odmrznuti

**VODA MORA BITI
STALNO DOSTUPNA!**

POVRATAK U PRIRODU

Životinje se prije svega vraćaju na isto mjesto na kojem su pronađene ili ih se pušta na odgovarajuće mjesto (lisice su izrazito teritorijalne) što udaljenije od prometnica, kad su temperature iznad 15°C i vrijeme bez obilnih padalina. Slijepe i/ili bez zuba te jedinke koje su se naviknule na ljude („imprintane“) ne puštaju se u prirodu.

**LISICAMA SE HRANA
NUDI NA KRAJU DANA**

BOLESTI/OZLJEDE

SLUČAJ	SIMPTOMI	ŠTO NAPRAVITI	NAPOMENA
OPEKLINE I OZEBLINE	Otvorene rane izazvane vatrom, kemikalijama, dugotrajnoj izloženosti suncu ili hladnoći ili električnim sjajama i kablovima.	Ne dirati ranu i ne tretirati je nikakvim sredstvima ni tekućinama te što brže kontaktirati stručne osobe.	
ZAMKA	Životinja je dijelom tijela (najčešće nogom) zarobljena u zamci.	Što brže kontaktirati stručne i nadležne osobe.	Ne preporučuje se prilaženje životinji radi opasnosti od ugriza.
PROBLEMI SA ZUBIMA/ČELJUSTI	Prerasli zubi do te mjere da životinja ne može jesti.	Kontaktirati stručne osobe.	Ne koristiti škarice, kliješta i slične alate.
PROMETNA NESREĆA	Česti prijelomi, krvarenja i otvorene rane.	Kontaktirati Oporavilište i slijediti upute. Ako uzimate životinju, umotajte je u ručnik i stavite na toplo, mračno i tiho mjesto dok ne dođe stručna osoba ili transport.	Ne preporučuje se pomicanje životinja.
ZAPETLJAVANJE U MREŽE (ograde, teniske mreže i sl.)		Što brže kontaktirajte stručne osobe.	

DABROVI I VIDRE

TJELESNA OBILJEŽJA

Vidre spadaju u porodicu zvijeri, a dabrovi u glodavce, no veže ih sličan način života. Najaktivniji su u sumrak i tijekom noći te su izvrsni plivači, pa su im staništa vezana uz vodene tokove. Strogo su zaštićena vrsta i prema CITES konvenciji spadaju u kategoriju gotovo ugroženih vrsta prema IUCN kategorijama, stoga svako rukovanje prepustite stručnjacima i ako uočite ozlijeđenu jedinku ili napušteno mladunče, kontaktirajte stručne osobe.

RUKOVANJE

Lov životinje prepustite stručnjacima (živolovke, mreže, omče). Prilikom oporavka životinje preporučuje se indirektni kontakt te u svakom slučaju korištenje debelih čvrstih rukavica zbog vlastite sigurnosti. Jedinke se drže jednom rukom za vratni nabor, a drugom za područje iznad repa.

**ŽIVOTINJE SE NIKAD NE HVATAJU
NI NE DRŽE ZA REP!**

MATERIJALI I OPREMA

- ✓ Jednokratne rukavice / dezinficijens
- ✓ Čvrste rukavice (opasnost od ugriza)
- ✓ Velika mreža na dugoj dršci
- ✓ Posude za hranu i vodu (preporučuje se metalne/keramičke posude)
- ✓ Srednje veliki i veliki plastični ili metalni kavezi/transporteri s vratima koja imaju osigurače
- ✓ Veliki metalni kavez poput volijere (min. 3 m²) s otvorima ne većim od 1,5 x1,5 cm sa skrivalištem (drvena kutija, duplje...) i podzemnom mrežom ili betonskim dnom te dvostrukim vratima i aranžurama za penjanje, kao i vodenim površinama tijekom dugotrajnog oporavka jedinki
- ✓ Zbog njihove izrazite snage, odrasle jedinke se drže i u zidanim prostorijama ili volijerama s otvorima manjim od 3 cm x 3 cm, u kojima se postavlja debeli sloj sijena i/ili zemlje (pod je betonski ili mreža) s dupljama i povišenim drvenim platformama, aranžurama i naravno, vodenom površinom
- ✓ Supstrat (sijeno, lišće, zemlja u volijeri)
- ✓ Slatkovodna riba, jednodnevni pilići, miševi i štakori, konzervirana pseća hrana (za vidre)
- ✓ Korjenasto povrće, grane s lišćem (grab, lijeska, vrba...) za dabrove (za trošenje sjekutića)

SMJEŠTAJ I TRANSPORT ŽIVOTINJE

Za male jedinke na dno transportera/kaveza s vratima stavlja se sijeno ili ručnik, a voda i hrana se nude u posudama. Životinje držite na suhomo mjestu i na sobnoj temperaturi bez puno buke i bez kontakta s drugim životinjama. Odrasle jedinke koje su na oporavku drže se u metalnim volijerama ili zidanim prostorijama na tihom i skrovitom mjestu do kojeg ne mogu doći druge životinje. U volijerama ili prostorijama postavlja se debeli sloj sijena i/ili zemlje s lišćem i grančicama te duplje i povišene drvene platforme, kao i vodene površine. Važno je životinjama omogućiti zaklon od pogleda i skrivališta te staviti drvene panjeve za igru.

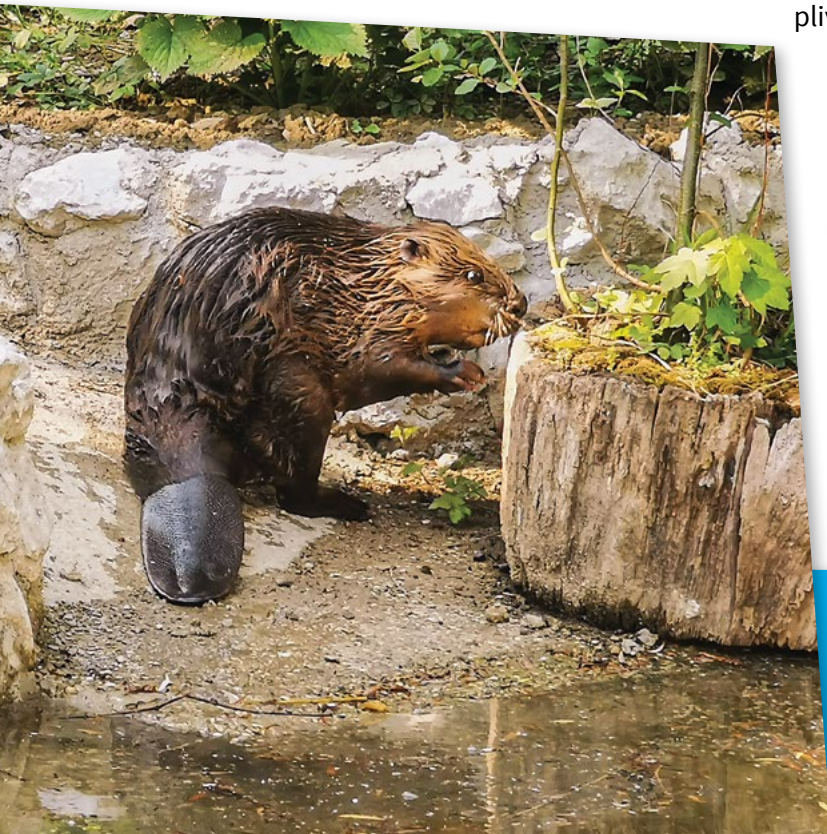
PREHRANA

Vidre

- 🐾 slatkovodna riba, jednodnevni pilići, miševi i štakori, konzervirana pseća hrana

Dabrovi

- 🐾 korjenasto povrće, grane s lišćem (grab, lijeska, vrba...), peletirana hrana i velike grane za trošenje sjekutića

POVRATAK U PRIRODU

Životinje se prije svega vraćaju na isto mjesto na kojem su pronađene ili ih se pušta na odgovarajuće mjesto uz vodene tokove gdje nema drugih pripadnika iste vrste jer su teritorijalne životinje. Mjesto treba biti što udaljenije od prometnica, a puštanje u prirodu obaviti kad su temperature iznad 15°C i vrijeme bez obilnih padalina. Slijepe i/ili bez zuba te jedinke koje su se naviknule na ljude („imprintane“) ne puštaju se u prirodu, kao ni jedinke kojima nedostaje jedan ud i ne mogu plivati.

**HRANA SE NUDI
NA KRAJU DANA.**

**VODA MORA BITI
STALNO DOSTUPNA!**

BOLESTI/OZLJEDE

SLUČAJ	SIMPTOMI	ŠTO NAPRAVITI	NAPOMENA
OPEKLINE I OZEBLINE	Otvorene rane izazvane vatrom, kemikalijama, dugotrajnoj izloženosti suncu ili hladnoći ili električnim sjalama i kablovima.	Ne dirati ranu i ne tretirati je nikakvim sredstvima ni tekućinama te što brže kontaktirati stručne osobe.	
ZAMKA	Životinja je dijelom tijela (najčešće nogom) zarobljena u zamci.	Što brže kontaktirati stručne i nadležne osobe.	Ne preporučuje se prilaziti životinji zbog opasnosti od ugriza.
PROBLEMI SA ZUBIMA/ ČELJUSTI	Prerasli zubi do te mjere da životinja ne može jesti.	Kontaktirati stručne osobe.	Ne koristiti škarice, kliješta i slične alate.
PROMETNA NESREĆA	Česti prijelomi, krvarenja i otvorene rane.	Kontaktirati Oporavilište i slijediti upute. Ako uzimate životinju, umotajte je u ručnik i stavite na toplo, mračno i tih mjesto dok ne dođe stručna osoba ili transport do Oporavilišta.	Ne preporučuje se pomicanje životinja.
ZAPETLJAVANJE U MREŽE (ograde, teniske mreže i sl.)		Što brže kontaktirajte stručne osobe.	
AKTIVNI TIJEKOM DANA	Mladunci koji ne mogu pronaći hranu, pothranjene jedinke, slijepe jedinke.	Kontaktirajte Oporavilište radi uputa. Ako ne postoje znakovi da se majka pojavila tijekom 24 sata nakon uočavanja mladunca, mladunce treba zbrinuti.	Majke često ostavljaju mladunce dok traže hranu.
UPADANJE U OTVORE I JAME	Dabrovi i vidre često upadaju u prazne bazene i jame	Postavite ljestve i/ili dasku po kojoj se životinja može popeti. Ne dolazite u kontakt sa životinjom.	Ako je životinja letargična ili krvari kontaktirajte Oporavilište
NAPUŠTENI MLADUNCI	Mladunci vidre tjelesne mase manje od 1,5 kg bez roditelja	Kontaktirajte Oporavilište.	Ponekad roditelji ostavljaju mladunce same, ali samo nakratko.

PARNOPRSTAŠI: SRNE, JELENI I DIVLJE SVINJE

TJELESNA OBILJEŽJA

Srne su papkari i preživači iz porodice jelena, koji obitavaju u šumama, a najaktivnije su u sumrak i zoru. Elegantno tijelo (10 - 30 kg) je crvenkasto-smeđe boje, a zimi dobiva svijetlosmeđu boju. Kestenjasto smeđa dlaka lanadi, koja se koti oko svibnja, prekrivena je malim bijelim pjegama koje se izgube do jeseni. Mužjaci srna, kao i mužjaci jelena, odbacuju svoje rogove u jesen. Solitarne su životinje i žive do 15-ak godina. Hrane se travom, lišćem, šumskim izdancima i plodovima šuma i travnjaka. Budući da obitavaju i na rubnim dijelovima šuma, često zalaze u rubne dijelove naselja te je potreban oprez tijekom vožnje jer često stradaju pod kotačima vozila. Majke mladunce prvih tjedana dugo ostavljaju bez nadzora, pa ako se pronađe lane samo u travi, ne znači da ga je majka napustila.

Jeleni su veći od srna (125 - 300 kg) i nastanjuju šumske komplekse velikih vodotoka, kao i planinske šume. U toplom periodu godine dlaka im je crvenkasto-smeđa s bijelom trbušnom stranom, a u jesen postaje gušća i smeđe-siva. Za razliku od srna, jeleni žive u skupinama, a samo jako stari mužjaci žive samotnjački i mogu živjeti do 25 godina. Košute kote mlade u svibnju, a pare se kao i srne u jesen.

Divlje svinje su nepreživači koji nastanjuju šume te se sve češće mogu vidjeti u rubnim dijelovima naselja ili na poljoprivrednim površinama. Preporučuje se izbjegavati kontakt s divljim svinjama, s obzirom na njihovo jako, kompaktno tijelo (teško do 250 kg) i kljove (duge do 12 cm) te izvrsne plivačke i trkačke sposobnosti. Boja tijela varira od crvenkasto-smeđe do crne, dok su mladunci svijetlosmeđi i prošarani tamnosmeđim i crnim prugama koje nestaju u četvrtom mjesecu starosti. Hrane se korijenjem, zelenim biljkama, orašastim plodovima, lišćem, travom, ali i jajima, beskralješnjacima te malim glodavcima i ptićima. Aktivni su noću. Ženke s mladima žive u skupinama, dok mužjaci vode samotnjački život. Mogu živjeti do 10 godina, a razmnožavaju se tijekom cijele godine.

MATERIJALI I OPREMA

- ✓ Jednokratne rukavice / dezinficijens
- ✓ Veliko platno ili nosiljke za prijenos sedirane životinje i/ili prilikom rukovanja
- ✓ Velike mreže i sredstvo za uspavljivanje (uz adekvatnu opremu)
- ✓ Veliki plastični transporteri s minimalnim otvorima i vratašcima s osiguračima (za transport mladunčadi)
- ✓ Ručnik ili slično platno za prekrivanje glave
- ✓ Posude za hranu i vodu (preporučuju se metalne/keramičke posude)
- ✓ Zbog njihove izrazite snage, odrasle jединke se drže u velikim zidanim prostorijama ili volijerama s otvorima manjim od 3 x 3 cm i protukliznim podom (debeli sloj sijena/slame u kutu za ležaj) te zaštitom od pogleda
- ✓ Slama, sijeno, livadna mješavina, grančice s lišćem (grab, lijeska...), kamena sol, peletirana hrana, korjenasto povrće i orašasti plodovi (za svinje)

RUKOVANJE

Preporučuje se rukovanje prepustiti stručnim osobama koje će odrasle jединke sedirati i uloviti u mrežu/omotati platnom te transportirati u adekvatni smještaj za oporavljanje. Prilikom rukovanja ovim vrstama prekriva se glava (oči).

SMJEŠTAJ I TRANSPORT ŽIVOTINJE

Mlade životinje se transportiraju u velikim plastičnim/drvenim transporterima, a odrasle jединke se sediraju i prenose na nosiljkama/platnu s prekrivenom glavom. Prilikom oporavka drže se u zidanim/drvenim prostorijama ili volijerima čija je površina cca 3 m², a krov nije viši od 2 m. U njima se ne koriste vertikalne šipke ili otvori veći od 3x3 cm zbog mogućnosti zapetljavanja rogova.

Ako na podu nije prirodni materijal (travnjak), treba pripremiti protuklizni pod, dok za divlje svinje pod treba biti betoniran ili imati podzemnu mrežu (izvršni su kopači). Nastamba mora imati zaštitu od pogleda, a u jednom kutu debelo postavljeno sijeno/slamu kao ležaj te dio mora biti natkriven (zaštita od sunca/kiše). Zimi treba omogućiti grijanje.

PREHRANA

Srne i jeleni

🐾 kamena sol, slama, sijeno, peletirana hrana, grane s lišćem, livadna mješavina

Divlje svinje

🐾 peletirana hrana, korjenasto povrće, orašasti plodovi, voće, livadna mješavina, pilići, jaja

POVRATAK U PRIRODU

Životinje se prije svega vraćaju na isto mjesto na kojem su pronađene ili ih se pušta na odgovarajuće mjesto (rub šume) što udaljenije od prometnica, kad su temperature iznad 15°C i vrijeme bez obilnih padalina (nikad u zimskom periodu). Srne i jeleni koji imaju slomljenu kralježnicu ili im nedostaje prednja noga te slijepe jedinke ne puštaju se u prirodu, kao ni životinje koje su se naviknule na ljude.

**NE NUDITE VOĆE
SRNAMA I JELENIMA!**

**VODA MORA BITI
STALNO DOSTUPNA!**

OTHRANA SRNA U SKLADU S DOBI

PROCIJENJENA STAROST	TJELESNA OBILJEŽJA	UČESTALOST OBROKA	KOLIČINA PO OBROKU	TIP HRANE
0 - 4 dana	Meki dlačni pokrivač, pupčana vrpca vlažna, papci meki i blijedi	Svaka 2 - 3 sata	20 - 60 ml po obroku	Mliječna formula
4 - 10 dana	Nestabilni u stajaćem položaju, pupčana vrpca suha	Svaka 3 sata	60 - 100 ml po obroku	Mliječna formula, dodati površinu zemlje s travom te sijeno
10 - 20 dana	Dobra koordinacija pokreta, pupčana vrpca otpada	Svaki 4 - 6 sati	100 - 150 ml po obroku	Mliječna formula, dodati površinu zemlje s travom, sijeno te malo brsta
20 dana i više		Svaki 6 sati	200 - 250 ml po obroku	Mliječna formula, dodati površinu zemlje s travom, sijeno te malo brsta

SRNE SE MOGU USPJEŠNO OTHRANJIVATI NA PUNOMASNOM KRAVLJEM MLIJEKU (3,8% MM) TE NA KOZJEM MLIJEKU. (AKO MLADUNČE NIJE POSISALO KOLOSTRUM OD MAJKE, TIJEKOM PRVA 24 SATA TREBA MU DATI KOLOSTRUM OD KRAVE ILI KOZE).

BOLESTI/OZLJEDE

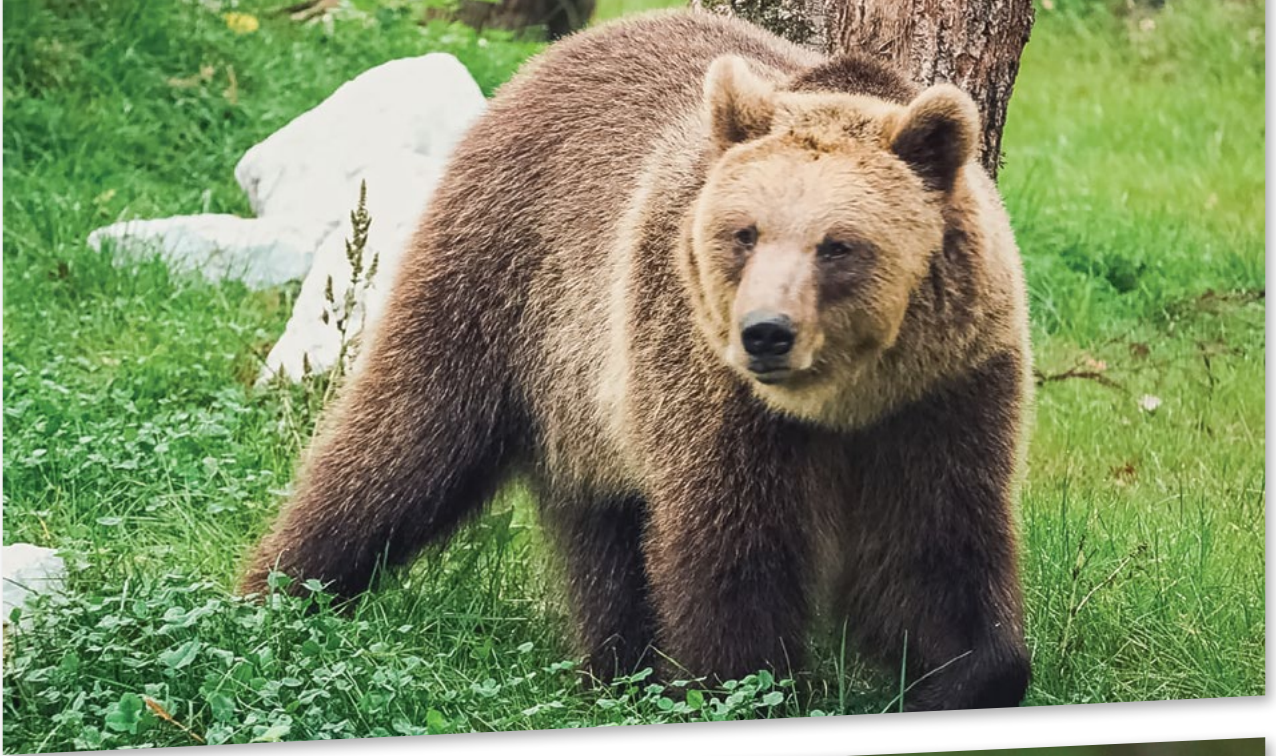
SLUČAJ	SIMPTOMI	ŠTO NAPRAVITI	NAPOMENA
HIPOTERMIJA - bazalna temperatura je ispod normalne granice.	Životinja se trese i ima mokru dlaku te zgrčeno tijelo i blijedu sluznicu.	Životinju staviti na toplo i suho mjesto (npr. umotanu u topli ručnik). Grijaća tijela: žarulja iznad životinje na sigurnoj udaljenosti.	Rukovanje prepustite stručnim osobama.
HIPERTERMIJA - bazalna temperatura je iznad normalne granice.	Životinja ubrzano diše s otvorenim ustima i srce joj ubrzano kuca. Letargična je ili je kolabirala.	Premjestiti životinju na hladnije mjesto (primjerice u hladovinu) i/ili je omotati hladnom mokrom tkaninom.	Rukovanje prepustite stručnim osobama.
DEHIDRACIJA	Potencijalno povraćanje i/ili dijareja. Tonus kože je krut i neelastičan.	Ponuditi vodu u posudi.	Izbjegavati forsirano davanje vode u usta da ne bi došlo do udisanja vode i pneumonije.
PROMETNA NESREĆA	Česti prijelomi, krvarenja i otvorene rane.	Kontaktirati Oporavilište i slijediti upute.	Ne preporučuje se pomicanje životinja.
ZAPETLJAVANJE U MREŽE (ograde, teniske mreže i sl.)		Zapetljani rogovi – odrežite mrežu i oslobodite životinju nakon što joj tkaninom prekrijete oči; budite oprezni. Zapetljana noga – kontaktirajte Oporavilište. Ne dolazite u kontakt s divljim svinjama – kontaktirajte stručne osobe.	Ako je životinja letargična ili krvari, kontaktirajte Oporavilište.

VELIKE ZVIJERI: RIS, VUK I MEDVJED

Sve velike zvijeri u Hrvatskoj su strogo zaštićene te je zakonom zabranjeno njihovo držanje i rukovanje njima, osim u ovlaštenim institucijama. Stoga se preporučuje, ako vidite onemoćalu i/ili napuštenu jedinku, da što brže kontaktirate nadležne službe i/ili opravilišta te ni u kojem slučaju ne prilazite životinji radi vlastite sigurnosti.

OTHRANA I REINTRODUKCIJA EUROAZIJSKOG RISA

U srpnju 2017. lovac je u šumi iznad Bribira pokraj Novog Vinodolskog pronašao izglednjelo i napušteno mladunče risa. Mladunac, star tek oko dva mjeseca, dobio je ime Martin i prebačen je u Oporavilište Zoološkog vrta Grada Zagreba. Tamo su se iduća tri mjeseca o njemu brinuli zoolozi i veterinari Zoološkog vrta. Stvoren je i poseban protokol za postupanje s mladunčetom, pri čemu se izbjegavao njegov nepotreban kontakt s ljudima, da bi ris zadržao obilježja divlje vrste i da se ne bi naviknuo na prisutnost i miris ljudi, kako bi se životinja mogla vratiti u prirodu.

Unutarnja i vanjska nastamba, koja je postala privremeni dom mladoga risa, uređena je tako da imitira prirodno okruženje. Nastamba je stavljena pod videonadzor te su tako veterinari i zoolozi u svakom trenutku znali gdje je životinja i mogli su izbjegavati susret pri ulasku u nastambu. Mladog se risa poticalo i na lov. Sve je to bilo potrebno zato da se ris ne bi navikao na ljude te ne bi povezivao prisutnost ljudi s izvorom hrane.

Mladi Martin je potom u listopadu premješten u Nacionalni park Risnjak, gdje je za njega izgrađena privremena nastamba za prilagodbu. Nakon boravka u privremenoj nastambi, krajem siječnja 2018., pušten je u prirodu. Prije nego što se vratio u divljinu, ris je dobio GPS ogrlicu koja omogućuje praćenje njegova kretanja.

Ovo je prvi slučaj u Hrvatskoj spašavanja risa koji je oporavljen i vraćen u prirodu. Uspješna reintrodukcija u prirodu potvrda je da su naši veterinari i zoolozi odradili odličan posao.

Populacija risa (*Lynx lynx*) u Hrvatskoj vrlo je mala, a te su životinje iz roda mačaka jedna od najugroženijih vrsta. Prema procjenama stručnjaka, u Hrvatskoj danas živi između 40 do 60 jedinki risa i zato je svaka spašena životinja veliki uspjeh.

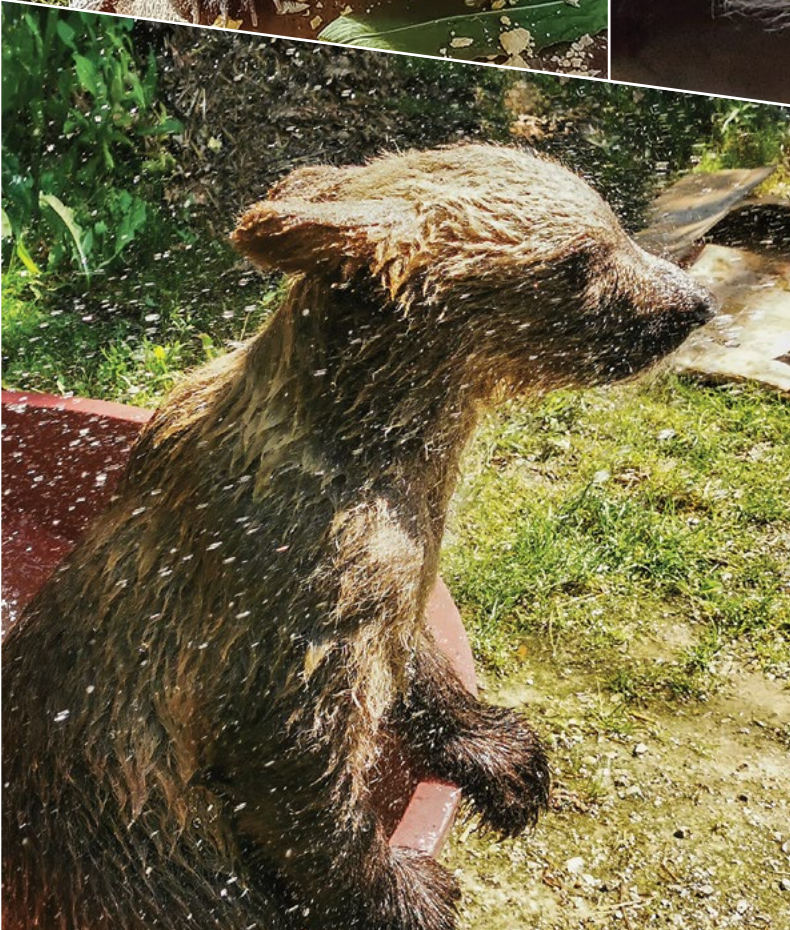
OTHRANA MLADUNCA SMEĐEG MEDVJEDA

Krajem veljače 2019. na cesti pokraj Vrbovskog pronađen je medvjedić star tek nekih mjesec i pol. Ustanovljeno je da je medvjedić premlad da bi sam preživio, pa je smješten u Oporavilište Zoološkog vrta Grada Zagreba. Pregledom je utvrđeno da je riječ o zdravom mladunčetu, što znači da ga majka nije odbacila, nego je očito bila spriječena da dođe po njega.

Međutim, briga o životinjama koje su tako mlade odvojene od majke uvijek je neizvjesna, pa su idućih mjeseci zoolozi i veterinari Zoološkog vrta dane i noći provodili u brizi za mladunče.

Svima je želja bila da se Matija vrati u prirodu, iako iskustva stručnjaka kažu da se medvjedi, za razliku od nekih drugih životinja, teško vraćaju u prirodu. Prema odluci Povjerenstva za praćenje velikih zvijeri u Republici Hrvatskoj, tijela Uprave za lovstvo pri Ministarstvu poljoprivrede, medvjedić Matija preseljen je u sklonište za mlade medvjede u Kuterevo.

PRILOG – SISAVCI U REPUBLICI HRVATSKOJ

Crveni popis je dokument koji donosi informacije o riziku od izumiranja, razlozima ugroženosti te potrebnim mjerama očuvanja pojedinih divljih vrsta i staništa kojima je procijenjena ugroženost. Navedene su vrste koje se nalaze na Crvenom popisu*.

Bojom su naznačene vrste koje su u Republici Hrvatskoj **strogo zaštićene u skladu sa Zakonom o strogo zaštićenim vrstama****.

ŠIROKOUHI MRAČNJAK, *Barbastella barbastellus*
SIVI VUK, *Canis lupus*
EUROPSKI DABAR, *Castor fiber*
PLANINSKA VOLUHARICA, *Chionomys nivalis*
HRČAK, *Cricetus cricetus*
KRATKOKLJUNI OBIČNI DUPIN, *Delphinus delphis*
DINARSKI VOLUHAR, *Dinaromys bogdanovi*
GORSKI PUH, *Dryomys nitedula*
VRTNI PUH, *Eliomys quercinus*
SIVI PUH, *Glis glis*
ZEC, *Lepus europaeus*
VIDRA, *Lutra lutra*
EUROAZIJSKI RIS, *Lynx lynx*
PATULJASTI MIŠ, *Micromys minutus*
DUGOKRILI PRŠNJAK, *Miniopterus schreibersi*
SREDOZEMNA MEDVJEDICA, *Monachus monachus*
PUH ORAŠAR, *Muscardinus avellanarius*
EUROPSKA VIDRICA, *Mustela lutreola*
VELIKOUHI ŠIŠMIŠ, *Myotis bechsteinii*
DUGONOGI ŠIŠMIŠ, *Myotis capaccinii*
MOČVARNI ŠIŠMIŠ, *Myotis dasycneme*
RIDI ŠIŠMIŠ, *Myotis emarginatus*
VELIKI ŠIŠMIŠ, *Myotis myotis*
SLJEPAŠ, *Nannospalax leucodon*

MOČVARNA ROVKA, *Neomys anomalus*
VODENROVKA, *Neomys fodiens*
VELIKI VEČERNJAK, *Nyctalus lasiopterus*
MALI VEČERNJAK, *Nyctalus leisleri*
SIVI DUGOUŠAN, *Plecotus austriacus*
KOLOMBATOVIĆEV DUGOUŠAN, *Plecotus kolombatovici*
GORSKI DUGOUŠAN, *Plecotus macrobullaris*
BLAZIJEV POTKOVNJAK, *Rhinolophus blasii*
JUŽNI POTKOVNJAK, *Rhinolophus euryale*
VELIKI POTKOVNJAK, *Rhinolophus ferrumequinum*
MALI POTKOVNJAK, *Rhinolophus hipposideros*
MEHELJEV POTKOVNJAK, *Rhinolophus mehelyi*
DIVOKOZA, *Rupicapra rupicapra*
VJEVERICA, *Sciurus vulgaris*
TEKUNICA, *Spermophilus citellus*
DOBRI DUPIN, *Tursiops truncatus*
EUROPSKI SMEĐI MEDVJED, *Ursus arctos*

****Osim navedenih, strogo zaštićene vrste u RH su:**
DIVLJA MAČKA, *Felis silvestris*
KRTICA, *Talpa europaea* (isključivo populacija otoka Cresa)
Sve ostale vrste kitova (Cetacea) koje se prirodno pojavu u Jadranskom moru. Sve ostale vrste šišmiša (Chiroptera) koje se prirodno pojavu na teritoriju RH

*Crvena knjiga sisavaca Hrvatske, 2006.

AUTOR: Dijana Beneta

UREDILA: Ana Milković Opašić

NAKLADNIK: Ustanova Zoološki vrt Grada Zagreba

FOTOGRAFIJE: Arhiva Ustanove Zoološki vrt Grada Zagreba, Dijana Beneta, Jadranko Boras, Shutterstock

ILUSTRACIJE I GRAFIČKI DIZAJN: Brandmama d.o.o.

OBJAVLJENO: Zagreb, 2023.

Izvori:

Interna evidencija othrane i dohrane te oporavka sisavaca u Ustanovi Zoološki vrt Grada Zagreba
Antolović, J., Frković, A., Grubešić, M., Holcer, D., Vuković, M., Flajšman, E., Grgurev, M., Hamidović, D.,
Pavlinić, I. i Tvrtković, N. (2006): *Crvena knjiga sisavaca Hrvatske*. Ministarstvo kulture, Državni zavod za
zaštitu prirode, Zagreb

Laurie J. Gage, DVM (2002): *Hand-Rearing Wild and Domestic Mammals*. Wiley-Blackwell
Miller, H. (ed.) (2016): *Bat Care Guidelines* (2nd edn). The Bat Conservation Trust, London
Stocker, Les (2013): *Practical wildlife care*. John Wiley & Sons; 2nd edition
Wilson, Mittermeier: *Handbook of Mammals of the World series*. Lynx Edicions
Pravilnik o strogo zaštićenim vrstama (NN 144/13, 73/16)

Ustanova Zoološki vrt Grada Zagreba
Fakultetsko dobro 1, 10 000 Zagreb
OIB 69262261098 | MB 2262622 | Tel: 01 2302 198 | Fax: 01 2302 198
E-mail: info@zoo.hr | www.zoo.hr